

REKABET HUKUKUNUN ÖNEMİ

*Mehtap Yildirim Öztürk**, *Çagdas Evrim Ergün^ε*

GİRİS

Rekabet (anti-tröst) kurallari devletler tarafından ekonomiyi düzenlemek ve piyasalarda rekabeti artirmek için bir araç olarak kullanılmaktadır. Rekabet kurallarinin temel amaci:

- (i) sirketler arasindaki rekabeti olumsuz etkilemesi muhtemel anlasma, mutabakat veya uyumlu eylemleri önleme,
- (ii) rekabetin olumsuz etkilenmesi muhtemel olan birlesme, devralma veya ortak girisimleri önleme,
- (iii) bir sirketin avantajli bir konuma geçmesini veya belirli bir piyasada tek basina hareket etmesini saglamasi muhtemel kararlarini/eylemlerini önlemek seklinde siralanabilir.

Türk hukukunda, rekabet konusu esas itibariyle 4054 sayili Rekabetin Korunmasi Hakkinda Kanun'da ("Kanun") düzenlenmektedir.

Kanun, mal ve hizmet piyasalarinin serbest ve saglikli bir rekabet ortamı içinde tesekkülünün ve gelismesinin saglanması ve Kanun'un uygulanmasını gözetilmesi için Rekabet Kurumu'nu ("Kurum") kurmustur. Kurum'un icra organı Rekabet Kurulu'dur ("Kurul").

Kanun'da, 4971 Sayili Kanun ile yakin bir geçmiste para cezalarına ve Kurum'un sorusturma yetkilerine iliskin önemli degisiklikler yapilmistir. Örneğin, Kurul'un kararları artık bu kararları inceleyen Danistay'in kararı veya Danistay'a basvurulması için öngörülen 60 günlük sürenin dolması beklenmeden kesinleşmektedir. Böylece artık Kurul'un verdiği para cezalarının, Danistay yürütmeyi durdurma kararı vermedikçe, Kurul'un kararının ilgili taraflara tebliginden itibaren 30 gün içerisinde ödenmesi gerekmektedir.

NEDEN REKABET HUKUKU SİRKETLER İÇİN ÇOK ÖNEMLİDİR?

Rekabet kurallari birçok açıdan son derece önemlidir. İlk olarak, sirketlerin faaliyetlerinin hukuki sonuçlarının doğru olarak değerlendirilmesinde rekabet hukuku kurallarının da göz önünde bulundurulması kaçınılmazdır. Bazı durumlarda, Türk Ticaret Kanunu ve Borçlar Kanunu kapsamında veya sözleşme özgürlüğü gibi hukukun genel ilkeleri çerçevesinde hukuka tamamen uygun olarak görünen bir işlem veya eylemin rekabet hukuku

* Harvard Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yüksek Lisans Programı Mezunu, Ankara ve New York Baroları Avukatı, E-mail: m.yildirim@cakmak.gen.tr.

^ε Exeter Üniversitesi AB Hukuku Yüksek Lisans Programı Mezunu, Ankara Üniversitesi Doktora Programı Öğrencisi ve Ankara Barosu Avukatı, E-mail: c.ergun@cakmak.gen.tr.

çerçevesinde hukuka aykiri olması mümkündür. Örneğin, bir mal veya hizmet üretimi zincirinin aynı kademesinde veya farklı kademelerinde faaliyet gösteren iki şirketin Pazar paylaşımı veya münhasır arz konularında anlaşmaya varması, Türk Ticaret Kanunu ve Borçlar Kanunu uyarınca hukuka uygunken, rekabet hukuku kapsamında hukuka aykiri bir anlaşma niteliğinde olabilir. Rekabet kurallarını ihlal eden anlaşma veya eylemler, ilgili ülkelerin rekabet kurumları tarafından yasaklanabilir veya sona erdirilebilir. Böyle bir durumda, ilgili şirketin faaliyetlerinin planlandığı şekilde işlemesi engellenmiş olur, zira bu hallerde söz konusu anlaşma ve eylemler **geçmişe etkili olarak yok hükmünde** sayılabilirler.

Rekabet kurallarına aykiri bu tür ticari faaliyetlere çok yüksek oranlarda para cezaları da uygulanabilmektedir. Kanun, Kurul'un, rekabet kurallarını ihlal eden şirketlere **cirolarının %10'una kadar bir miktarda para cezası** verebileceğini düzenlemektedir. Ayrıca, bu şirketler, günlük bazda hesaplanacak sürekli para cezası da ödemek durumunda kalabilirler. Özellikle, Kanun'da yakın bir geçmişte yapılan değişikliklerin sonucunda, şirketlerin Kurul kararlarından daha olumsuz şekilde etkilenmeleri riski artmıştır. Zira, bu değişiklikler neticesinde, Kurul'un verdiği para cezalarının, Danistay'ın kararı beklenmeksizin, kararın ilgiliye ihbari tarihinden itibaren 30 gün içerisinde ödenmesi gerekmektedir.

Kurum tarafından verilen para cezalarına ilave olarak, Kanun'u ihlal eden bir karar, anlaşma veya eylem neticesinde rekabeti önleyen, bozan veya sınırlandıran ya da bir mal veya hizmet pazarındaki hakim durumunu kötüye kullanan kişilerin, bu nedenle **üçüncü kişilerin maruz kaldıkları zararları** ödemelerine mahkemece hükmedilebilir. Ayrıca, zararın bir anlaşma veya karardan ya da ilgili şirketin ağır ihmalden kaynaklandığı durumlarda, söz konusu davaya bakmakta olan hakim, zarar gören kişilerin talebi üzerine **maddi zararın veya zarar veren kişilerin elde ettikleri veya elde etmeleri muhtemel kar miktarının üç katı oranında bir tazminatın** zarar gören kişilere ödenmesine hükmedebilir.

Kanun, Türkiye dışında gerçekleşmekle birlikte Türkiye'deki pazarları etkileyen faaliyetleri de kapsamaktadır. Dolayısıyla, Kanun'un doğru ve tam olarak anlaşılması, Türkiye dışında faaliyet gösteren ancak Türkiye piyasalarına hizmet veya mal sağlayan şirketler açısından da önemlidir.

REKABET HUKUKU VE HAKSIZ REKABET KURALLARININ AYIRIMI

Kanun, işletmelerin rekabete olumsuz etki yapması muhtemel anlaşmalarının, eylemlerinin, birleşme ve devralmalarının, ortak girişimlerinin ve bir takım tek taraflı kararlarının engellenmesini amaçlamaktadır. Dolayısıyla, Kanun'un amacı, serbest rekabet kurallarının hakim olmasını sağlayarak piyasaları korumaktır.

Kanun'un rekabetin korunmasına ilişkin hükümlerinin yanı sıra, Türk Ticaret Kanunu da haksız rekabete, yani aldatici hareket veya iyiniyet kurallarına aykiri benzer şekillerde ekonomik rekabetin her türlü kötüye kullanılmasına ilişkin bir takım hükümler içermektedir. Söz konusu hükümler, rakipleri yani tesaübüsleri koruma amaçlıdır. Haksız rekabete ilişkin uyumsuzluklar, Kanun kapsamındaki rekabet kurallarının aksine, Kurum tarafından değil ticaret mahkemeleri aracılığıyla çözümlenir.

SONUÇ

Rekabet kurallari, sirketlerin günlük ticari faaliyetlerinde son derece önemli bir yere sahiptirler. Sirketlerin rakipleriyle bilgi paylasmalari, fiyat anlasmalari, piyasa ve/veya müsteri paylasimi anlasmalari, üretim sinirlendirme anlasmalari ve sartli arz anlasmalari (müsteriye bir ürün veya hizmeti satmak için bir baska ürün veya hizmeti daha almasi sartini ileri süren anlasmalar) yapmalari, ortak girisimler kurmalari, yeniden satis fiyatini kontrol etmeleri, münhasir yetkili satıciliklar vermeleri veya bölge sinirlaması yapmalari, dagitici ve/veya müsteriyi seçmeleri veya onlarla is yapmaya son vermeleri, örneğin bazı müsteri veya dagiticilara satis yapmayı reddederek ya da fahis bir fiyat önererek hakim durumlarını kötüye kullanmalari, patent, know-how ve marka kullanmalari ve lisans vermeleri ve birlesme veya devralma faaliyetleri, rekabet hukuku kurallarını ihlal etmesi mümkün faaliyetler arasındadır.

Bu ve benzeri faaliyetlerde ortaya çıkması muhtemel sorunlara doğru biçimde müdahale edilebilmesi için, sirketlerin rekabet kurallarını son derece iyi biliyor olmaları ve rakipleriyle, müsterileriyle, sağlayıcılarıyla olan ilişkilerinde buna göre hareket etmeleri gerekmektedir.

Yukarıda açıklandığı üzere, rekabet kurallarının ihlali halinde ilgili sirketlere bir önceki mali yıldaki cirolarının %10'una kadar bir miktarda para cezası verebilmekte ve ihlal ortadan kalkana kadar da günlük para cezası uygulanmaktadır. Bunlara ilave olarak, rekabet kurallarını ihlal eden sirketler, bu nedenle üçüncü kişilerin maruz kaldıkları zararları karşılamakla yükümlüdürler ve hatta bazı durumlarda, ortaya çıkan maddi zararın veya zarar veren kişilerin elde ettikleri veya elde etmeleri muhtemel kar miktarının üç kati oranında bir tazminat ödemek zorunda da kalabilirler.

Bir rekabet ihlali iddiasının bile ne kadar önemli sonuçlar doğurabildiği göz önünde bulundurulacak olursa, günümüzde ticari faaliyetlerde bulunurken rekabet kurallarını bilmenin sirketler hukuku kurallarını bilmek kadar önemli olduğu görülmektedir. Bu tür sorusturmalara konu olma riskini en aza indirmek için, sirket yöneticilerinin ve personelinin de rekabet hukukunun kapsamı ve temel unsurları konusunda eğitilmeleri ileride doğabilecek yüksek maliyetlerin önlenmesi için önemlidir. ⊕